

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากกล่าวถึงเรื่องการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าจากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้นำรูปแบบการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก(Conventional Tourism)ซึ่งมุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อมุ่งส่งเสริมเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งส่งผลให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เกิดความเสื่อมโทรม นอกจากนั้นยังส่งผลให้ภาพพจน์ของการท่องเที่ยวภายในประเทศถดถอยลง แต่จากกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลกที่ถูกกล่าวถึงและได้รับความสนใจอย่างมาก ได้มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลไทยหันมาพิจารณาถึงทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการประชุมสุดยอดด้านสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 ที่มุ่งเน้นความสนใจของทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ คือ กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว และกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากกระแสหลักทั้ง 3 นี้ ยังก่อให้เกิดการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นมาหลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบการท่องเที่ยวที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดก็คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม (นครินทร์ ชัยแก้ว, 2545 : 1-2)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ถูกนำมาพิจารณาและผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการจัดการที่เป็นจริงเป็นจัง โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้มุ่งเน้นในด้าน

การอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน คือ มุ่งฟื้นฟู และรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญต่อการพิจารณาสมรรถนะในการรองรับของระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนป้องกันมิให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดและควบคุมการก่อสร้างอำนวยความสะดวกที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อใช้ในการฟื้นฟูอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมทั้งมุ่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย(อิทธิพล ไทยกมล. 2545 : 12) ในขณะเดียวกันนั้นคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ โดยมีงบประมาณเบื้องต้น ประมาณ 480 ล้านบาท ซึ่งใช้ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545 – 2549) อันเป็นการสอดคล้องกับระยะเวลาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 13) จึงได้ส่งผลให้การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญของรัฐบาล ก็คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้ฟื้นฟู พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มุ่งเน้นบทบาทของชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546 : 4)

นครสวรรค์เป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย จัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติและศิลปะ และวัฒนธรรมที่เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดให้อำเภอต่าง ๆ นำนโยบายการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการท่องเที่ยวไปเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. 2547 : 4)

อำเภอนองบัว เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะเทือกเขาพระ – เขาสูง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีหินแกรนิตสีชมพู สีดำ และสีมรกตที่หายาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแท่งหิน ก้อนหิน แกรนิตสีชมพูก้อนมหึมาที่ธรรมชาติบรรจงสร้างเรียงรายทับซ้อนกันอย่างวิจิตรงดงามเด่นตระหง่านอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว มีช่องหินห่างที่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนทั่วไปว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์

ที่รอกการพิสูจน์จากการรอดผ่าน มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ถึงสองอ่างที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และมีป่าลานเป็นบริเวณกว้างเนื้อที่ประมาณร้อยกว่าไร่ซึ่งเป็นลำดับต้นๆของประเทศ ประกอบกับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากการร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นเมื่อวันที่ 5 – 6 ธันวาคม 2546 (สมภพ เจริญนท. 2547 : 336) ด้วยศักยภาพที่ได้กล่าวในเบื้องต้นบวกกับกระแสแห่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน ผู้วิจัยคาดว่าแนวโน้มในอนาคตน่าจะมีจำนวนผู้มาท่องเที่ยวในพื้นที่เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิด ความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2547 – 2556) ตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ใน 4 ด้าน ได้แก่ แนวโน้มด้านพื้นที่ แนวโน้มด้านกิจกรรมและกระบวนการ แนวโน้มด้านองค์กรหรือการมีส่วนร่วม และแนวโน้มด้านการจัดการ ว่าจะมีแนวโน้มเป็นประการใด ซึ่งต้องอาศัยความคิดเห็นหรือการคาดการณ์จากผู้รู้ ผู้ที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดีช่วยใน การระดมความคิดเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ โดยเลือกใช้วิธีเทคนิคเดลฟายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2547 – 2556)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2547 – 2556) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่จะศึกษาผู้วิจัยจะศึกษาแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2547 – 2556) ใน 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มด้านพื้นที่
2. แนวโน้มด้านกิจกรรมและกระบวนการ
3. แนวโน้มด้านองค์กรหรือการมีส่วนร่วม
4. แนวโน้มด้านการจัดการ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. ประชากร ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 40 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (เดิม) และจำนวนผู้เชี่ยวชาญ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้คัดเลือกจากจำนวน 40 คน โดยนำผู้ที่มีความถี่ 3 คนขึ้นไป มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยของโทมัส ที แมคมิลแลน (Thomas T. Macmillan) ที่ได้ศึกษาและพบว่าผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราความลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก(0.02)

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวโน้ม หมายถึง พัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตตามทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่นอกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยความสมัครใจเพื่อเป็นการพักผ่อน โดยไม่มีจุดประสงค์เพื่อประกอบอาชีพ ตลอดจนมิได้คำนึงว่าจะค้างแรมหรือไม่

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังที่นอกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยความสมัครใจโดยมุ่งเน้นการศึกษาเรียนรู้ และชื่นชมกับแหล่งธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศอย่างมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการของท้องถิ่น ทั้งนี้อาจรวมถึงส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของพื้นที่

ที่นอกเขาพระ – เขาสูง หมายถึง กลุ่มภูเขา 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเขาพระ มีภูเขา 5 ลูกและกลุ่มเขาสูง มีภูเขา 10 ลูก ซึ่งมีเนื้อที่ครอบคลุมบางส่วนของ 3 ตำบล 13 หมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ทศวรรษหน้า หมายถึง ช่วงเวลา 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2556

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ซึ่งมีผลงานหรือประสบการณ์โดยตรงด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารด้านการท่องเที่ยวหรือมีหรือเคยมีตำแหน่งนักวิชาการที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม รอบที่ 1

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ซึ่งมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือผู้ที่มีความรู้หรือความสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยว หรือผู้ที่ป็นหรือเคยเป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว ได้จากการคัดเลือกของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3

ด้านพื้นที่ หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ การศึกษาร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องโดยให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจของนักท่องเที่ยว

ด้านองค์กรหรือการมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลประโยชน์รวมถึงการกระจายรายได้

ด้านการจัดการ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ สร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

เทคนิคเดลฟาย หมายถึง วิธีการวิจัยวิธีหนึ่งที่ใช้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต โดยอาศัยความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันนี้ได้จากผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามชนิดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 2 รอบ ซึ่งมีข้อกระทงตรงกันทั้ง 2 ฉบับ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยจะได้สภาพการคาดการณ์ในอนาคตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้

1. สามารถกำหนดแผนงานหรือแนวทางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีความสัมพันธ์และเอื้อประโยชน์ต่อกัน
ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสมบูรณ์และยั่งยืนตลอดไป

2. สามารถเตรียมความพร้อมเรื่องของการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และก่อให้เกิดผลประโยชน์กับท้องถิ่นมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3. สามารถกำหนดแผนงานหรือแนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อสนองตอบนโยบาย
และเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทใน
การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างอาชีพและการจ้างงาน
เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ อันจะเป็นผลต่อเนื่องไปยังเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป